

Konferencja Zakładu Badań Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Poznaniu (Turew, 16 VII 1999 r.)

Konferencja, której celem był przegląd i dyskusja planów badawczych Zakładu Badań Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Poznaniu, odbyła się w Turwi, we wspaniałej scenerii pałacu – dawnej rezydencji rodu Chłapowskich – obecnie Stacji Badawczej Zakładu. Pałac, wtopiony w 20-hektarowy park z imponującym starodrzewiem, stanowił doskonałą oprawę dla obrad. Obecny gospodarz sprawnie kontynuuje tradycje zaszczerpione tu przez generała Dezyderego Chłapowskiego. Z wielką radością uczestniczyłam w tej konferencji; udzielił mi się entuzjazm i optymizm prof. Lecha Ryszkowskiego, kierownika Zakładu Badań Środowiska Rolniczego i Leśnego, tak rzadki w ostatnich, trudnych dla nauki latach.

W konferencji wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa, Wojewoda Poznański, Marszałek Sejmiku Województwa Wielkopolskiego, przedstawiciele władz lokalnych i instytucji uczestniczących w programach badawczych, a także obecni i... przyszli sponsorzy. W sumie ok. 50 osób.

Prof. Ryszkowski dokonał przeglądu dotychczasowych prac nad kształtowaniem krajobrazu rolniczego. Jest to zagadnienie ważne nie tylko dla województwa poznańskiego, ale stanowi pewnego rodzaju wizytówkę Polski w okresie negocjacji przed naszym przystąpieniem do Unii Europejskiej. Czekają nas wspólna polityka rolna, w której nie może jednak dominować model rynkowy. Nie możemy pominąć kompleksowych działań na rzecz ochrony przyrody, gdyż tylko one wspomagać mogą trwałą i równomierny model rozwoju rolnictwa, uwzględniający warunki lokalne. Jak na Wielkopolskę przystało wszelkie działania w tym kierunku są stowarzyszone z „pracą od podstaw” – w tym przypadku jest to szeroki program dydaktyczny.

W Stacji Badawczej w Turwi prowadzone są od szeregu lat badania nad różnorodnością biologiczną, organizuje się konferencje międzynarodowe i krajowe. Zakład, posiadający dobrze przygotowany zespół badawczy złożony z 73 osób (w tym 7 profesorów i 21 adiunktów), współpracuje z 16 instytucjami. Opracowuje m.in. teoretyczne i praktyczne podstawy kształtowania krajobrazu, bada rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń i możliwości przeciwdziałania temu procesowi, formułuje zalecenia dla praktyki. A jednocześnie uczestniczy w prowadzeniu i koordynowaniu badań poznawczych. Z ich wynikami mogliśmy

się zapoznać w czasie późniejszej prezentacji na „ścieżce” naukowej: w kilku miejscach rozstawiono plansze, a pracownicy naukowcy referowali wyniki wieloletnich badań.

Zapleczem dla tych badań są zadrzewienia śródpolne – i te najstarsze, zakładane jeszcze przez generała Chłapowskiego w pierwszej połowie XIX wieku, i te najmłodsze, zakładane kilka miesięcy temu. Utrzymanie walorów przyrodniczych i gospodarki rolnej obszaru wchodzącego w skład Parku Krajobrazowego im. Gen. D. Chłapowskiego (o obszarze 17 200 ha), który obejmuje grunty rolne, lasy, zadrzewienia, użytki zielone i zbiorniki wodne, reguluje rozporządzenie Wojewody Leszczyńskiego i Wojewody Poznańskiego. Z inicjatywy obu Wojewodów, którzy zgłosili Komitetowi Badań Naukowych potrzebę prowadzenia szeroko zakrojonych badań, powstał projekt zamawiany pt. „Opracowanie modelu kształtowania środowiska rolniczego na przykładzie Agroekologicznego Parku Krajobrazowego im. Gen. D. Chłapowskiego”, przewidziany na okres 1 VII 1995–30 VI 1998. Realizację, po wygraniu konkursu, powierzono Zakładowi Badań Środowiska Rolniczego i Leśnego; kierownikiem projektu został prof. L. Ryszkowski.

Program był ogromny i obejmował pięć zadań: 1) Opracowanie założeń i planów ukształtowania systemów ekologicznych oczyszczania i uzdatniania wody na terenie Parku, 2) Określenie wpływu ekologicznego zagospodarowania zlewni na chemizm wód powierzchniowych i gruntowych, 3) Zaprojektowanie systemów zadrzewień na terenie Agroekologicznego Parku Krajobrazowego, 4) Przeprowadzenie pomiarów mikroklimatycznych oraz bilansu cieplnego i wodnego w wybranych stanowiskach Agroekologicznego Parku Krajobrazowego i 5) Opracowanie modelu gospodarki rolnej na terenie Agroekologicznego Parku Krajobrazowego. Przygotowano dokumentację naukową w postaci książkowej (oprócz publikacji w czasopismach naukowych), która ma na celu popularyzację wyników badań. Wszystkich zainteresowanych namawiam do przeczytania tej książki*.

W programie konferencji było zapoznanie się z zasadami funkcjonowania wieży do pomiarów bilansu radiacyjnego i cieplnego w zadrzewieniach, zwiedzanie zadrzewień śródpolnych, doczyszczalni ścieków dostosowanej do warunków osadnictwa wiejskiego. Obejrzelśmy też modelowy, śródpolny staw retencyjny i zapoznaliśmy się z zasadami jego funkcjonowania. I wreszcie uczestniczyliśmy w uroczystym otwarciu wystawy propagującej ekologiczne zasady kształtowania i ochrony środowiska, która mieści się na szlaku turystycznym, na którym wyznaczono ścieżkę ekologiczno-dydaktyczną.

Na zakończenie obejrzelśmy stadninę koni w Racocie, a w pięknej sali klasycystycznego Pałacu Jabłonowskich zjedliśmy wykwintny obiad. W czasie obiadu (toastom nie było końca) przedstawicielka Programu Małych Dotacji Globalnego Funduszu Środowiska wręczyła Towarzystwu Miłośników Ziemi Kościańskiej dyplom za wzorową realizację projektu „Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Parku im. Gen. D. Chłapowskiego” pod kierunkiem Jerzego Karga oraz Zdzisława Witkowskiego. Był to bardzo miły akcent, który uzmysłowił mi, ile pożytku płynie ze zgodnej, twórczej współpracy między zakładami naukowymi, samorządem terytorialnym i ludźmi, którzy jeszcze potrafią być po prostu miłośnikami swojego regionu.

Gabriela Bujalska

*Ryszkowski L., Bałazy S. (red.) 1998 – Kształtowanie środowiska rolniczego na przykładzie Parku Krajobrazowego im. Gen. D. Chłapowskiego – Zakład Badań Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN, Poznań.